

ISTRAŽIVANJE STAVOVA LGBTIQ+ OSOBA O POLITIČKIM STRANKAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Anes Hodžić

**Istraživanje stavova LGBTIQ+ osoba o
političkim strankama u Bosni i Hercegovini**

Sarajevo, 2024.

Edicija *Ljudska prava Sarajevskog otvorenog centra*

Broj izdanja: 97

Naslov: *Istraživanje stavova LGBTIQ+ osoba o političkim strankama u Bosni i Hercegovini*

Autor: *Anes Hodžić*

Urednici: *Darko Pandurević, Amina Imamović*

Lektura: *Sandra Zlotrg*

Prelom i dizajn: *Filip Andronik*

Izdavač: *Sarajevski otvoreni centar*

Za izdavača: *Emina Bošnjak*

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom [Creative Commons Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Kingdom of the Netherlands

 **SARAJEVSKI
OTVORENI
CENTAR**

Publikacija je izrađena uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske u okviru Fonda za ljudska prava. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Sarajevskog otvorenog centra i nužno ne odražava stavove Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske.

Anes Hodžić

**ISTRAŽIVANJE ŠTAVOVA LGBTIQ+
OSOBA O POLITIČKIM STRANKAMA U
BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, 2024.

ISBN 978-9958-536-96-0

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod

ID brojem 60891654

SADRŽAJ

SAŽETAK	7
UVOD	8
1 METODOLOGIJA	10
1.1 Cilj istraživanja	10
1.2 Ključne metodološke bilješke	10
1.3 Struktura uzorka	14
1.4 Prikupljanje podataka	15
1.5 Moguća ograničenja uzorka	15
2 REZULTATI ISTRAŽIVANJA	16
2.1 Demografske karakteristike ispitanika_ca	16
2.2 Učešće ispitanika_ca u političkim procesima i stranačkim aktivnostima	22
2.3 Lični stavovi ispitanika_ca o političkim strankama i pitanjima	31
2.4 Stav ispitanika_ca o trenutnom stanju u Bosni i Hercegovini	37
ZAKLJUČAK	41
BIBLIOGRAFIJA	43
O AUTORU	44
O SARAJEVSKOM OTVORENOM CENTRU	45

SAŽETAK

Ovo istraživanje proučava prioritete, političko angažovanje te stavove LGBTIQ+ osoba prema strankama kroz sveobuhvatan upitnik. Rezultati pokazuju da većina ispitanika i ispitanica, koji_e su uglavnom mlađi_e od 44 godine, visoko obrazovani_e i većinom žive u urbanim područjima, aktivno sudjeluje u političkom životu BiH. Naša stranka (NS) se ističe kao stranka sa najvećom podrškom, s velikim brojem članova i potencijalnih birača među LGBTIQ+ zajednicom. Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH) također privlači značajan broj simpatizera_ki unutar LGBTIQ+ zajednice.

Ispitanici i ispitanice su također izrazili_e visoku razinu svijesti o političkim programima NS-a i SDP-a BiH, dok ostale političke stranke nisu toliko prepoznate. Bosanskohercegovačka povorka ponosa igra važnu ulogu u aktivizmu, te je tako više od polovine ispitanika i ispitanica sudjelovalo u protestnoj šetnji ili planira sudjelovati u budućnosti.

Prioriteti i očekivanja LGBTIQ+ zajednice su usmjereni prema osiguravanju izmjene Zakona o slobodi okupljanja i borbi protiv govora mržnje, s jasnim očekivanjem da državne institucije preuzmu ključnu ulogu u zaštiti tih pitanja. Ispitanici i ispitanice su izrazili_e nezadovoljstvo trenutnim političkim stanjem, s većinom koja ne podržava trenutnu vlast.

Ovi nalazi ukazuju na potrebu za intenziviranjem političkog angažmana i pružanjem podrške strankama koje aktivno zastupaju interese LGBTIQ+ zajednice, radi unapređenja prava i integracije LGBTIQ+ osoba u društveni i politički život Bosne i Hercegovine.

UVOD

Prema evidenciji Centralne izborne komisije, u Bosni i Hercegovini djeluje 187 političkih stranaka.¹ Ipak, na izborima 2022. godine, tek 14 lista je ostvarilo parlamentarni status na državnom nivou, dok je broj lista koje su osvojile mjesto u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH 14, a na nivou Narodne skupštine Republike Srpske 11.² Ipak, uprkos ovako velikom broju stranaka, tek je manji broj njih javno iskazao podršku LGBTIQ+ zajednici u Bosni i Hercegovini u borbi za jednaka prava. Prema istraživanju iz 2024. godine, podrška za ljudska prava LGBTIQ+ osoba prepoznata je u sljedećim strankama ili pojedincima unutar navedenih stranaka: Naša stranka (NS), Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH), te Bosanskohercegovačka inicijativa – Kasumović Fuad (BHI KF). Važno je napomenuti da se podrška u Našoj stranci prepoznaje na nivou cijele stranke, dok je u SDP-u podrška podijeljena. U slučaju BHI KF, podrška je izražavana kroz pojedinačne iskaze članova ili članica stranke.³

Uzimajući u obzir da su stavovi bosanskohercegovačkih stranaka glede prava LGBTIQ+ osoba poprilično jasni i poznati, postavlja se pitanje:

- 1 Centralna izborna komisija BiH (2024) 'Finansijski izvještaji političkih stranaka za 2023. godinu', *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: <https://www.izbori.ba/?Lang=3&CategoryId=64&Id=5099> (pristupljeno 29.04.2024. godine)
- 2 Centralna izborna komisija BiH (2022) 'Opći izbori 2022. godine – Potvrđeni rezultati 02.11.2022. godine', *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=32&langId=1#/1/0/0/0/0 (pristupljeno 27.04.2024. godine)
- 3 Bakija, M (2024) Istraživanje za procjenu praksi zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH, 1. izdanje, Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, pp. 45.

kakvi su stavovi LGBTIQ+ osoba prema političkim strankama u Bosni i Hercegovini?

Kako bismo dali odgovor na ovo pitanje, provedeno je istraživanje u formi online anketnog upitnika koji se različitim kanalima dijelio sa pripadnicima LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini. Cilj istraživanja bio je ispitati stavove LGBTIQ+ zajednice o političkim strankama u Bosni i Hercegovini, ali i otkriti nivo informisanosti o samim strankama, kao i odrediti prioriteta pitanja koja se tiču LGBTIQ+ zajednice na kojima političke stranke trebaju raditi.

Ovo istraživanje bit će od koristi kako samoj LGBTIQ+ zajednici, tako i političkim strankama u Bosni i Hercegovini. Sa jedne strane, istraživanje je iznjedrilo jasne obrise toga koga osobe iz LGBTIQ+ zajednice smatraju svojim partnerima i partnericama u borbi za jednaka ljudska prava, koje probleme sa kojima se susreću smatraju prioritarnim da se riješe institucionalnim putem te kako gledaju na stanje političke scene Bosne i Hercegovine. Sa druge strane, političke stranke ovim dobijaju jasan uvid u to koliku podršku imaju unutar LGBTIQ+ zajednice, koliko su njihovi programi, ideje i stavovi poznati te koja su pitanja na čijem rješavanju moraju početi raditi.

METODOLOGIJA

1.1 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste ispitivanje potreba, stavova i očekivanja LGBTIQ+ osoba od političkih partija u Bosni i Hercegovini. Primarni fokus istraživanja jeste dobijanje informacija o tome koliko su LGBTIQ+ osobe uključene u političke procese i stranački život u Bosni i Hercegovini, koliko poznaju političke partije, njihove programe i aktivnosti, kakva su njihova očekivanja od partija i političara_ki te koje političke teme koje se tiču LGBTIQ+ zajednice smatraju prioritetnim.

1.2 Ključne metodološke bilješke

Istraživanje se provodi kroz upitnik koji kombinuje pitanja otvorenog i zatvorenog. Ispitanici_e koji_e su učestvovali_e u istraživanju su LGBTIQ+ osobe sa područja Bosne i Hercegovine. Nakon početnih pitanja koja se tiču demografskih podataka ispitanika_ca potrebnih za dobijanje informacija o strukturi uzorka, slijede pitanja koja se mogu podijeliti u tri grupe:

- 1) Pitanja koja se tiču uključenosti u političke procese samih ispitanika_ca,
- 2) Pitanja koja se tiču očekivanja od političkih partija, i
- 3) Pitanja koja se tiču općeg stanja u Bosni i Hercegovini.

U prvoj grupi pitanja koja se tiču uključenosti ispitanika_ca u političke procese, ispitanicima su postavljena sljedeća pitanja:

1. Da li si glasao_la na posljednjim Općim izborima održanim 2022. godine?
2. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA: Za koju stranku si glasao_la? (odaberite stranku za koju ste glasali na najviše nivoa vlasti; kantonalni, entitetski, državni)
3. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE: Šta je bio razlog tvog neglasanja?
4. Da li planiraš glasati na narednim lokalnim izborima 2024. godine?
5. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA: Za koju stranku planiraš glasati na predstojećim lokalnim izborima?
6. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE ili JOŠ UVIJEK NISAM ODLUČIO LA: Da li postoji mogućnost da promijeniš mišljenje i na kraju ipak izađeš na izbore?
7. Da li si član_ica neke političke stranke?
8. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA: U kojoj političkoj stranci si trenutno član_ica?
9. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE, ALI NAMJERAVAM SE UČLANITI: U koju političku stranku se planiraš učlaniti?
10. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE, ALI SAM RANIJE BIO LA ČLAN ICA: U kojim političkim strankama si ranije bio član_ica?

11. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE, ALI NAMJERAVAM SE UČLANITI, NE, ALI SAM RANIJE BIO LA ČLAN ICA ili NE, I NE PLANIRAM POSTATI: Zašto trenutno nisi član_ica nijedne političke stranke?
12. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio NE, ALI NAMJERAVAM SE UČLANITI, NE, ALI SAM RANIJE BIO LA ČLAN ICA ili NE, I NE PLANIRAM POSTATI: Šta bi bilo potrebno da bi postao_la član_ica neke političke stranke?
13. Poznaješ li neku drugu osobu iz LGBTIQ+ zajednice koja je aktivno uključena u rad neke od političkih stranaka?
14. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA, JEDNU ili DA, VIŠE NJIH: U rad kojih stranaka su uključene druge LGBTIQ+ osobe koje poznajete?

U drugoj grupi pitanja koja je fokusirana na stavove ispitanika_ca o političkim partijama, ispitanici_e su pitani:

15. Da li si nekad učestvovao_la na povorci ponosa?
16. Koje političke stranke po tvom mišljenju najviše brinu o potrebama LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini?
17. Da li si se dosad upoznao_la sa programom, statutom ili predizbornim manifestom neke od političkih stranaka?
18. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA: Čiji program, statut ili predizborni manifest si istražio_la?
19. Koji političari i političarke po tvom mišljenju najviše brinu o potrebama LGBTIQ+ zajednice?

20. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 nimalo zastupljeni, a 5 veoma zastupljeni, označi koliko smatraš da su problemi LGBTIQ+ osoba zastupljeni u radu političkih stranaka?
21. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 nimalo značajno, a 5 veoma značajno, označi koliko značajnim smatraš da se političari i političarke zalažu za sljedeća pitanja:
- Učešće na povorci ponosa,
  - Osiguranje slobode okupljanja i protestovanja,
  - Ozakonjenje istospolnih zajednica,
  - Borba protiv govora mržnje,
  - Pojednostavljenje procedure zakonske promjene spola za trans* osobe.
22. Za koju od navedenih tema smatraš da treba biti prioritet u političkom radu stranaka i političarki i političara koji se zalažu za prava LGBTIQ+ osoba:
- Pravo na zaštitu porodičnog života i prava koja proizilaze iz porodičnog života istospolnih parova,
  - Pravo na zaštitu od govora mržnje i nasilja na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta,
  - Pravo na zdravstvenu zaštitu bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta,
  - Sloboda izražavanja i okupljanja LGBTIQ+ osoba,

- e. Pravo na učešće u javnom, kulturnom i političkom životu bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta,
- f. Pravo na rad i profesionalno napredovanje bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

U trećoj grupi pitanja, ispitanici_e su odgovarali na pitanja koja se tiču općeg stanja u Bosni i Hercegovini:

- 23. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loše, a 5 izuzetno dobro, označi kako vidiš trenutno stanje u Bosni i Hercegovini?
- 24. Da li podržavaš rad trenutne vlasti u Bosni i Hercegovini?
- 25. Gledajući tvoj lični dojam, u kojem smjeru se kreće Bosna i Hercegovina?
- 26. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loš, a 5 izuzetno dobar, označi kako trenutno vidiš položaj LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini?
- 27. Za koji nivo vlasti misliš da bi mogao uraditi više po pitanju prava LGBTIQ+ osoba?
- 28. Od navedenih tema, šta smatraš za najveći prioritet?

1.3 Struktura uzorka

Kako bi se osigurala što veća reprezentativnost različitih grupa unutar bosanskohercegovačkog društva, bilo je neophodno da istraživanje obuhvati značajan procenat osoba različitih demografskih karakteristika. Stoga je prilikom dijeljenja ankete vođeno računa o tome da ovi kriteriji budu zadovoljeni. Sama struktura uzorka uspostavljena je uz sljedeće indikatore: rodni identitet i spolne karakteristike, seksualna orijentacija, dob, stepen

završenog obrazovanja, radni status, geografska regija, tip naselja u kojem ispitanik_ca obitava i etnička pripadnost.

1.4 Prikupljanje podataka

Prikupljanje ankete izvršeno je putem online upitnika koji je promovisan putem društvenih mreža, web-stranica i slanjem e-maila sa ciljem prikupljanja što većeg i raznolikijeg uzorka. Popunjavanje upitnika je bilo anonimno te lični podaci nijedne ispitanice i ispitanika nisu poznati istraživaču, Sarajevskom otvorenom centru ili bilo kojem drugom ispitaniku ili ispitanici. Prikupljanje podataka putem anketnog upitnika trajalo je od 18. do 28. travanja 2024. godine. Nakon jedanaest dana anketiranja, istraživački upitnik je popunilo 85 osoba.

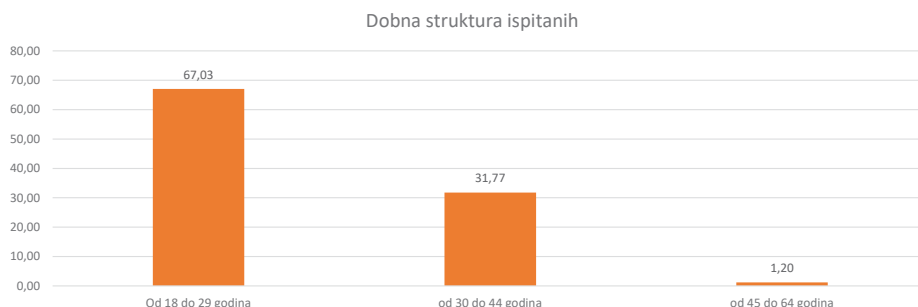
1.5 Moguća ograničenja uzorka

Uzimajući u obzir činjenicu da je prilikom istraživanja ovakvog tipa iznimno teško doći do uzorka koji zadovoljavajuće oslikava LGBTIQ+ populaciju Bosne i Hercegovine, postojala je značajna mogućnost da prilikom provođenja istraživanja određene grupe budu značajno više zastupljene nego što je njihov realni udio unutar opće populacije. Nažalost, zbog nedovoljnog istraživanja, teško je utvrditi da li se radi o tome da su ove grupacije češće zastupljene unutar LGBTIQ+ populacije Bosne i Hercegovine ili se radi o tome da im je samo bilo lakše pristupiti upitniku.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

2.1 Demografske karakteristike ispitanika_ca

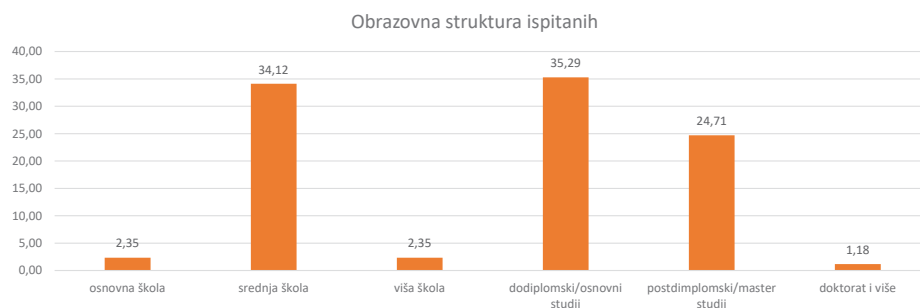
Gledajući dobnu strukturu ispitanika_ca, možemo zaključiti da se radi gotovo isključivo o populaciji mlađih osoba i osoba u zrelijim godinama. Od 85 ispitanika_ca, njih 67,03% se nalazi u dobi od 18 do 29 godina, dok je 31,77% u dobi od 30 do 44 godine. Samo 1,20% ispitanih je u dobi od 45 do 64 godine. S obzirom da je struktura opće populacije dosta ravnomjernije raspoređena u odnosu na strukturu uzorka, evidentno je da su upitnik popunjavale pretežno mlađe osobe koje imaju pristup internetu, koriste društvene mreže i zainteresovane su za ovu tematiku.

Grafik 1. *Dobna struktura ispitanih*

Obrazovna struktura ispitanika_ca značajno je raznovrsnija od dobne. Završenu samo osnovnu školu ima 2,35% ispitanih, dok ih 34,12% ima završenu samo srednju školu. Višu školu završilo je 2,35% ispitanika_ca, dok diplomski studij na visokoškolskoj ustanovi okončalo je 35,29% ispitanih,

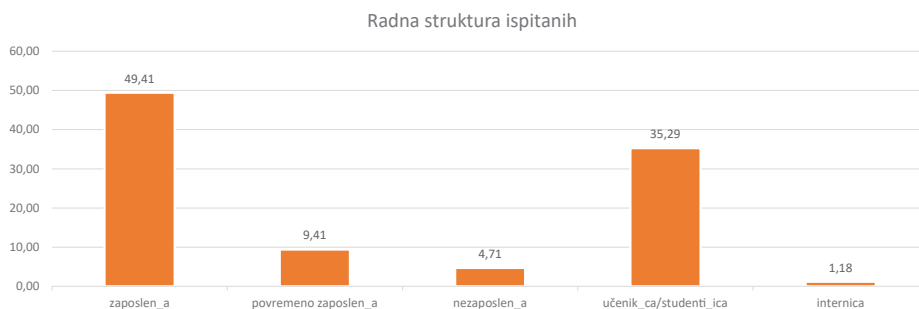
dok diplomu postdiplomskog studija posjeduje njih 24,71%. 1,18% ispitanih navelo je da posjeduje doktorat. Iz ovakvog procenta zaključujemo da je uzorak ispitanika_ca značajno obrazovaniji od opće populacije Bosne i Hercegovine. Prema podacima sa popisa stanovništva 2013. godine, u Bosni i Hercegovini 12,71% populacije Bosne i Hercegovine posjeduje više ili visoko obrazovanje.⁴ Procenat ispitanika_ca ovog istraživanja sa visokim ili višim obrazovanjem iznosi čak 63,60%.

Grafik 2. *Obrazovna struktura ispitanih*

Kada se posmatra radni status ispitanika_ca, dolazimo do podatka da je skoro polovina ispitanika_ca, odnosno 49,41% zaposleno. 9,41% ispitanih je privremeno zaposlenih, a 4,71% ih je nezaposleno. U uzorku je 35,29% učenika_ca i studenata_ica, dok je 1,18% pripravnika.

4 Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2016) Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini: Rezultati popisa, 1. izdanje, Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, pp. 152

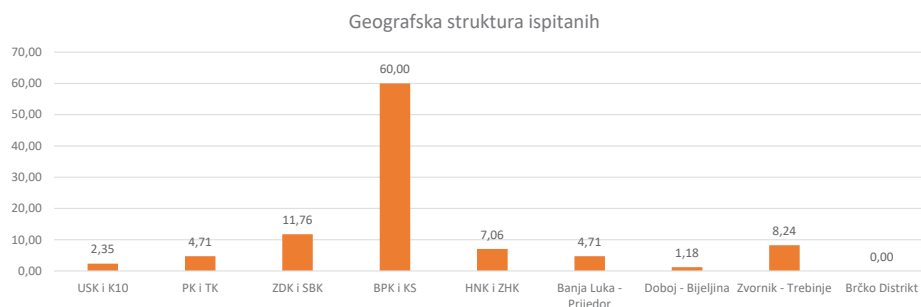

Grafik 3. Radna struktura ispitanih

U anketnom upitniku, ispitanicima_ama je prilikom regionalnog izjašnjavanja ponuđen izbor između devet regija koje su formirane na osnovu izbornih jedinica za izbor zastupnika u Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine, uz razliku da je Brčko distrikt posmatran kao posebna regija. Većina ispitanih, odnosno 60,00% je sa područja Kantona Sarajevo i Bosansko-podrinjskog kantona. 11,76% ispitanika_ca živi u Zeničko-dobojskom kantonu i Srednjobosanskom kantonu, dok je njih 8,24% iz istočnog dijela entiteta Republika Srpska, odnosno regije koja obuhvata područje od Zvornika na sjeveru do Trebinja na jugu. 7,06% ispitanih je navelo da žive na području Hercegovačko-neretvanskog kantona i Zapadnohercegovačkog kantona. Po 4,71% ispitanih je sa područja Posavskog kantona i Tuzlanskog kantona, odnosno iz regije Banje Luke i Prijedora. 2,35% ispitanih živi na području Unsko-sanskog kantona i Kantona 10, a 1,18% ih je iz dobojsko-bijeljinske regije u entitetu Republika Srpska. U istraživanju nije sudjelovala niti jedna osoba iz Brčko distrikta. Posmatrajući populaciju po entitetima, 85,88% ispitanih je sa područja entiteta Federacija Bosne i Hercegovine, dok je 14,12% ispitanih iz entiteta Republika Srpska. Ovo nam ukazuje na to da su u uzorku značajno zastupljenije osobe iz Federacije Bosne i Hercegovine koja, iako u ukupnoj populaciji Bosne i Hercegovine čini 62,85% stanovništva, u ovom istraživanju čini 85,88% ispitanih.⁵ Posebno je značajno odstupanje kada se pogledaju ispitanici_e iz Kantona Sarajevo i

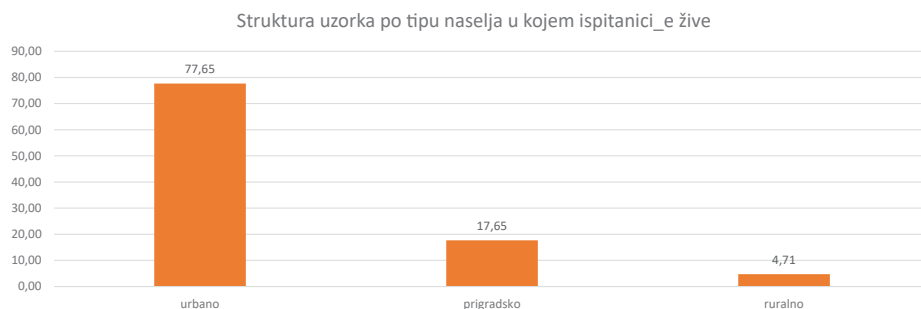
⁵ Ibidem, 54

Bosansko-podrinjskog kantona koji čine 60,00% ispitanih, iako u populaciji Bosne i Hercegovine učestvuju sa tek 12,39%.⁶

Grafik 4. Geografska struktura ispitanih

Gledajući tip naselja u kojem ispitanici_e žive, većina, odnosno 77,65% ispitanih živi u urbanom naselju, njih 17,65% živi u prigradskom naselju, dok ih 4,71% živi u ruralnom naselju. Demografija ispitanika_ca pokazuje da je u pitanju značajno urbanija populacija od opće populacije Bosne i Hercegovine u kojoj je, prema podacima sa popisa stanovništva iz 2013. godine, 42,67% urbanog stanovništva, a 57,33% ruralnog stanovništva.⁷

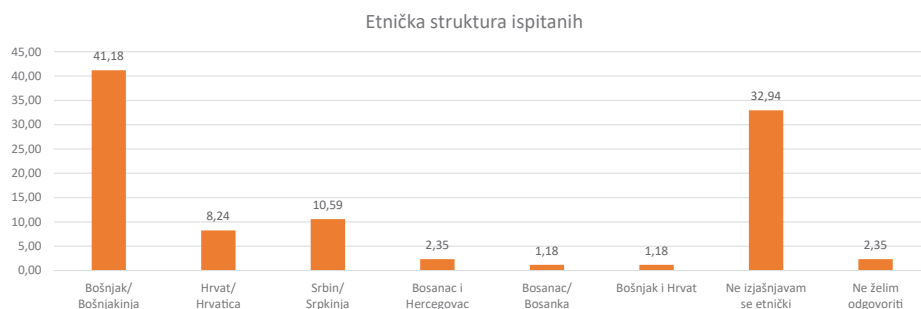

Grafik 5. Struktura uzorka po tipu naselja u kojem ispitanici_e žive

6 Ibidem, 55

7 Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2019) Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini: Starost i spol, bračni status, fertilitet. 1. izdanje, Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, pp. 31

Etnička pripadnost učesnika_ca ispitivanja je poprilično heterogena. 41,18% ispitanih se izjasnilo kao Bošnjaci i Bošnjakinje, 8,24% se izjasnilo kao Hrvati i Hrvatice dok se 10,59% izjasnilo kao Srbi i Srkinje. Čak 32,94% ispitanih je navelo da se ne izjašnjava etnički, dok ih je 2,35% navelo da su Bosanac i Hercegovac, odnosno Bosanka i Hercegovka. 1,18% ispitanih se etnički izjasnilo kao “Bosanac/ka“ dok je 1,18% navelo da su etnički “Bošnjak i Hrvat“. Uz to, 2,35% ispitanih nije željelo odgovoriti na ovo pitanje. Gledajući ukupnu populaciju Bosne i Hercegovine, evidentno je da su sva tri konstitutivna naroda manje zastupljena nego što je to slučaj u općoj populaciji, dok je procenat osoba koje se etnički ne izjašnjavaju višestruko veći; iako ih je u općoj populaciji tek 0,76%, među učesnicima_ama istraživanja je čak 32,94% osoba koje se etnički ne izjašnjavaju.⁸

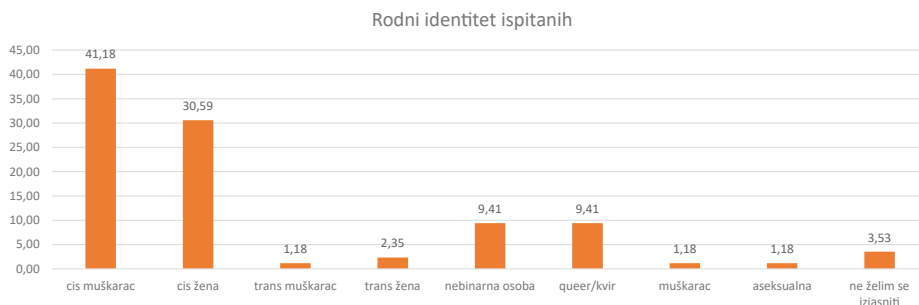

Grafik 6. Etnička struktura ispitanih

Ispitanici_e su tokom istraživanja pitani_e o svom rodnom identitetu, spolnim karakteristikama i seksualnoj orijentaciji. Na pitanje o rodnom identitetu i spolnim karakteristikama, 41,18% ispitanih se izjasnilo kao cis muškarci, dok je 30,59% ispitanih navelo da su cis žene. Među ispitanim, 1,18% je trans muškaraca, a 2,35% je trans žena. 9,41% ispitanih je navelo da se izjašnjavaju kao nebinarne osobe, a isti procenat, 9,41%, naveo je da su queer. Uz to, 1,18% ispitanih se izjasnilo kao “muškarac“, a isti

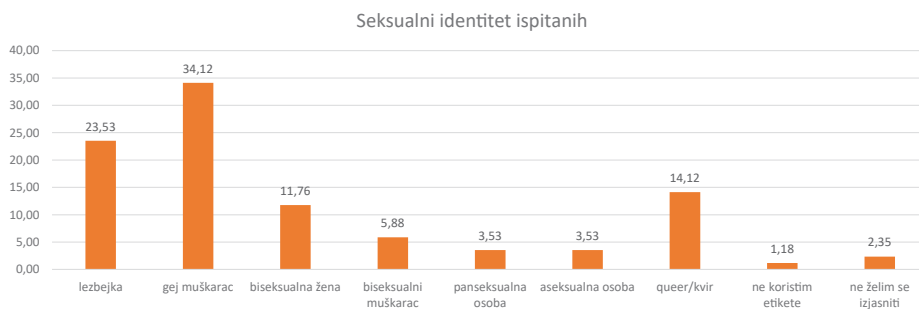
8 Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2016) Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini: Rezultati popisa, 1. izdanje, Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, pp. 54

procenat od 1,81% ispitanih se izjasnio kao “aseksualni“. 3,50% ispitanih se nije željelo izjasniti.

Grafik 7. Rodni identitet ispitanih

Što se seksualnog identiteta tiče, 23,53% ispitanih se izjasnilo kao lezbejke, a 34,12% kao gej muškarci. Uz to, 11,76% je biseksualnih žena, dok je 5,88% biseksualnih muškaraca. Panseksualnim osobama se izjasnilo 3,53% ispitanika, a isti je procenat, 3,53%, aseksualnih osoba. Kao queer se izjasnilo 14,12% ispitanih. 2,35% ispitanih se nije željelo izjasniti uz 1,18% osoba koje su navele da “ne koriste etikete“.

Grafik 8. Seksualni identitet ispitanih

Kada posmatramo demografske karakteristike ispitanika_ca, dolazimo do nekoliko značajnih odstupanja populacije ispitanih od populacije Bosne i Hercegovine. Prije svega, uzorak ispitanih skoro u potpunosti čine osobe

mlađe od 44 godine. Također, ispitanici_e su značajno obrazovaniji od populacije Bosne i Hercegovine te veći procenat njih živi u urbanim područjima. Regionalno gledajući, u ispitivanju su značajno više zastupljene osobe koje žive u Bosansko-podrinjskom kantonu i Kantonu Sarajevo, koje čine tri petine ispitanih, iako u općoj populaciji Bosne i Hercegovine ove regije čine tek nešto više od jedne desetine stanovništva. U konačnici, značajan dio ispitanih se etnički nije izjasnio dok je procenat konstitutivnih naroda u uzorku ispitanih tek 60,01% iako tri konstitutivna naroda čine 96,32% populacije Bosne i Hercegovine.⁹

Iz svega navedenog možemo zaključiti da je, prilikom analize podataka iz istraživanja, potrebno voditi računa da je uzorak osoba koje su učestvovala u ovom istraživanju značajno mlađi, urbaniji, u većem procentu visoko obrazovan, značajno se manje etnički izjašnjava te pretežno obuhvata ispitanike_ca sa područja regije Sarajeva.

2.2 Učešće ispitanika_ca u političkim procesima i stranačkim aktivnostima

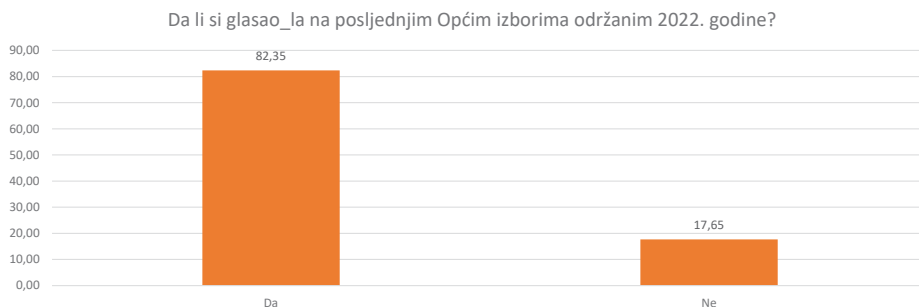
Prvo pitanje u segmentu koji se tiče učešća ispitanika_ca u političkim procesima i stranačkim aktivnostima odnosilo se na opće izbore 2022. godine. Na pitanje o glasanju na prethodnim izborima, čak 82,35% ispitanih je odgovorilo da su glasali na općim izborima 2022. godine nasuprot 17,65% onih koji nisu glasali. Ovaj procenat je značajno veći od ostatka populacije s obzirom da je izlaznost na općim izborima 2022. godine na području Bosne i Hercegovine bila 51,45%.¹⁰

---

9 Ibidem

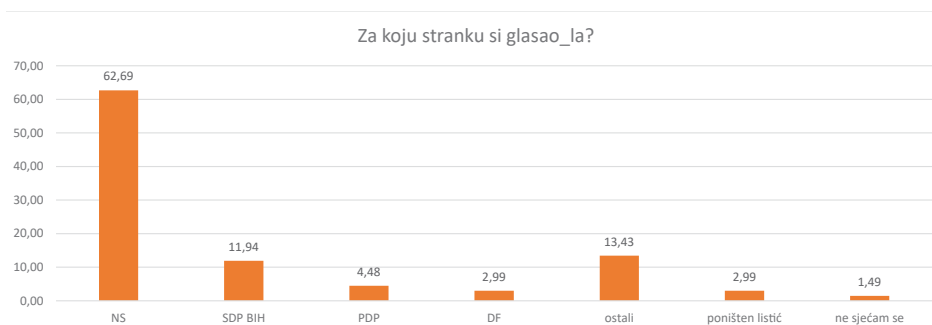
10 Centralna izborna komisija BiH (2022) 'Opći izbori 2022. godine – Potvrđeni rezultati 02.11.2022. godine', *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=32&langId=1#/1/0/0/0/0 (pristupljeno 29.04.2024. godine)

Grafik 9. *Da li si glasao_la na posljednjim Općim izborima održanim 2022. godine?*

Osobe koje su potvrdno odgovorile potom su pitane za koju stranku su glasale. Bilo je moguće odabrati samo jednu od stranaka, a s obzirom da se na općim izborima glasa za više nivoa vlasti (Predsjedništvo, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske, Narodna skupština Republike Srpske te kantonalne skupštine), od ispitanika_ca je zatraženo da odaberu onu političku stranku za koju su glasali na najviše nivoa vlasti. Najviše ispitanih, njih 62,69%, glasalo je za Našu stranku (NS). Nakon nje, najviše osoba je glasalo za Socijaldemokratsku partiju Bosne i Hercegovine (SDP BiH), njih 11,94%, a slijede Partija demokratskog progresa (PDP) sa 4,48% i Demokratska fronta (DF) sa 2,99%. Nekoliko političkih stranaka je dobilo 1,49% glasova, a to su: Bosanskohercegovačka inicijativa – Kasumović Fuad (BHI KF), Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Narodni evropski savez (NES), Narod i pravda (NIP), Stranka demokratske akcije (SDA), Srpska demokratska stranka (SDS), Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Za nove generacije (ZNG) i Za pravdu i red (ZPR). Uz to, 2,99% ispitanih je navelo da je poništilo glasački listić, 1,49% je reklo da se ne sjeća za koga su glasali.

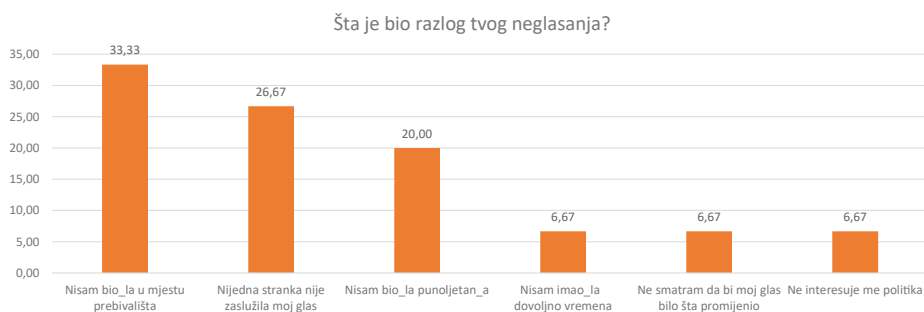

Grafik 10. Za koju stranku si glasao_la?

Ovakvi rezultati ukazuju na značajnu razliku između stranačkih preferencija LGBTIQ+ populacije i opće populacije Bosne i Hercegovine. Tri stranke sa najvećim brojem glasova na općim izborima 2022. godine, gledajući rezultate za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, bile su Stranka demokratske akcije (SDA), Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), koje su zajedno osvojile 42,32% glasova, dok one među ispitanicima_ama ovog istraživanja osvajaju tek 4,48% glasova. Sa druge strane, tri stranke za koje je glasao najveći broj LGBTIQ+ osoba koje su učestvovalе u ovom istraživanju imaju značajno veći procenat glasova nego na općim izborima. Tako je za Našu stranku (NS) glasalo 62,69% ispitanih, u odnosu na 3,12% opće populacije, a za Socijaldemokratsku partiju Bosne i Hercegovine (SDP BiH) glasalo je 11,94% ispitanih, u usporedbi sa 8,15% glasača i glasačica 2022. godine. Za Partiju demokratskog progresa (PDP) je glasalo 4,48% ispitanih, što je nešto manje od 4,63% glasova koje su osvojili na općim izborima 2022. godine, dok je Demokratska fronta (DF) imala 2,99% glasova ispitanih što je značajno manje od 6,41% glasova koje su osvojili među cjelokupnom populacijom.¹¹

¹¹ Ibidem

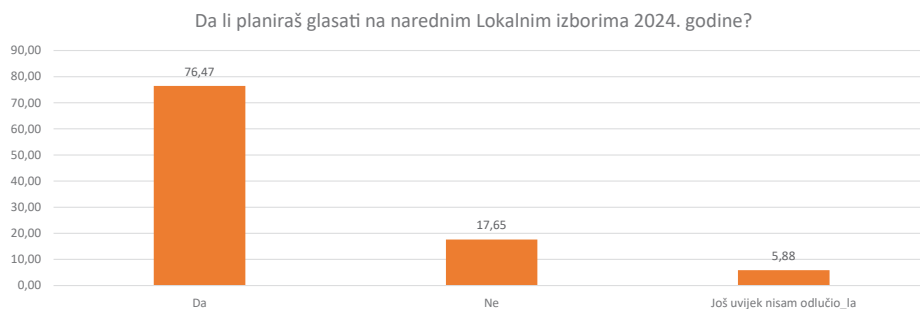
Ispitanici_e koji_e nisu glasali_e na općim izborima 2022. godine pitani su šta je bio razlog tome. Trećina njih, odnosno 33,33%, odgovorilo je da tada nisu bili u mjestu prebivališta, a njih 26,67% je odgovorilo da nijedna stranka nije zaslužila njihov glas. Od ispitanih, 20,00% nije bilo punoljetno na dan općih izbora 2022. godine, a 6,67% ispitanih je navelo da nisu imali dovoljno vremena, da njihov glas ne bi ništa promijenio te da ih ne interesuje politika.

Grafik 11. Šta je bio razlog vašeg neglasanja?

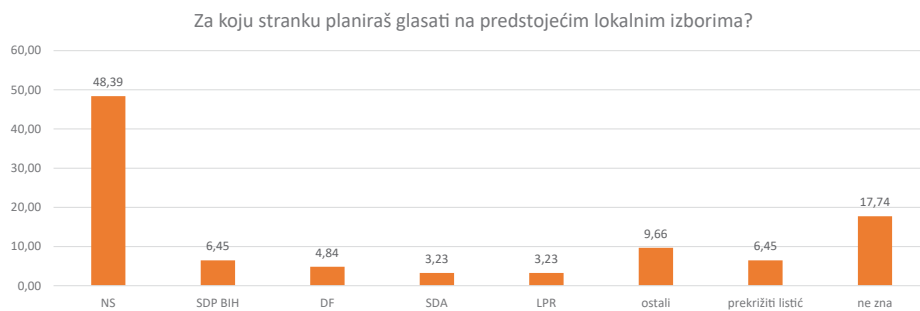
Osim informacija o ranijem glasanju, ispitanici_e su pitani i to da li planiraju glasati i na narednim lokalnim izborima 2024. godine. Kao i u slučaju prethodnih izbora, značajna većina, odnosno 76,47% ispitanih, potvrdilo je namjeru da izađu na predstojeće izbore. Uz to, 17,65% je navelo da još uvijek nisu odlučili da li će izaći na izbore, dok 5,88% ispitanih kaže da sigurno neće izaći na predstojeće izbore. Uzimajući u obzir činjenicu da je izlaznost na prethodnim lokalnim izborima 2020. godine iznosila 50,40%, vidljivo je da pripadnici_e LGBTIQ+ zajednice planiraju u značajno većem procentu izaći na izbore u odnosu na opću populaciju.¹²

12 Centralna izborna komisija BiH, Izborni pokazatelj 2020. godina, *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2020/Zbirna_Statistika_2020.pdf (pristupljeno 26.04.2024. godine)

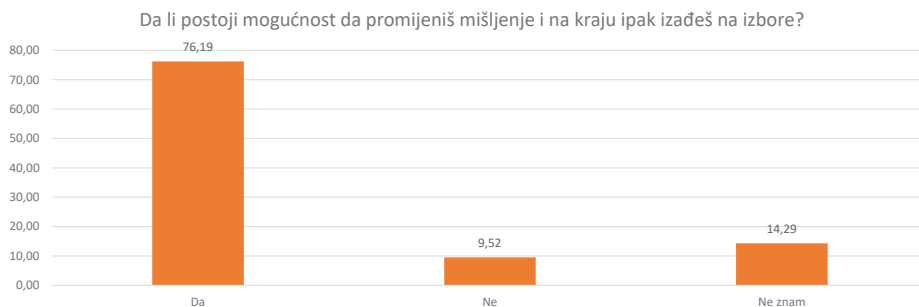
Grafik 12. *Da li planiraš glasati na narednim lokalnim izborima 2024. godine?*

Kada su u pitanju stranke za koje ispitanici_e planiraju glasati, situacija je slična kao i u pitanju koje se odnosi na stranke kojima su dali povjerenje na općim izborima 2022. godine. Najveći broj ispitanika_ca, njih 48,39%, planira glasati za Našu stranku (NS). Slijede Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH) za koju planira glasati 6,45% ispitanika_ca te Demokratska fronta za koju planira glasati 4,84%. Po 3,23% ispitanih planira glasati za Stranku demokratske akcije (SDA) i Listu za pravdu i red (LPR). Po 1,61% ispitanih ima namjeru glasati za sljedeće stranke: Bosanskohercegovačka inicijativa – Kasumović Fuad (BHI KF), Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Narodni evropski savez (NES), Narodni front (NF), Srpska demokratska stranka (SDS) i Za nove generacije (ZNG). Uz to, čak 17,74% ispitanih još uvijek ne zna za koga će glasati, dok njih 6,45% planira poništiti svoj glasački listić.

Grafik 13. *Za koju stranku planiraš glasati na predstojećim lokalnim izborima?*

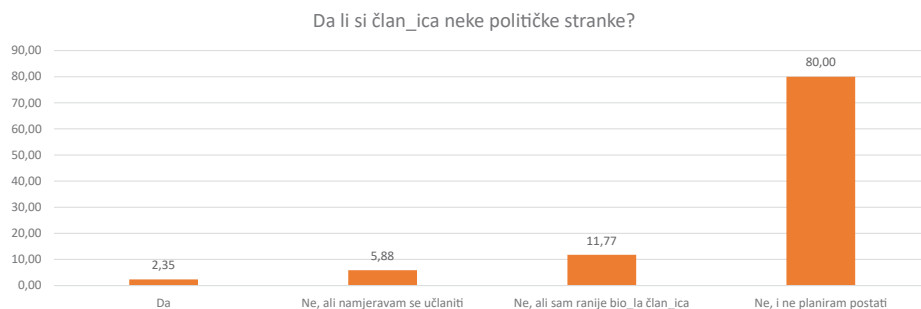
Ispitanici_e koji su odgovorili da još uvijek nisu odlučili hoće li izaći na izbore kao i oni koji su odgovorili da ne planiraju izaći na izbore upitani su da li postoji mogućnost da se njihovo mišljenje promijeni te da na kraju ipak izađu. Većina njih, odnosno 76,19%, odgovorilo je potvrdno, dok je 9,52% ispitanika_ca reklo da ne postoji mogućnost da se to promijeni. 14,29% ispitanih je odgovorilo da trenutno ne znaju.

Grafik 14. *Da li postoji mogućnost da promijenite mišljenje i na kraju ipak izađete na izbore?*

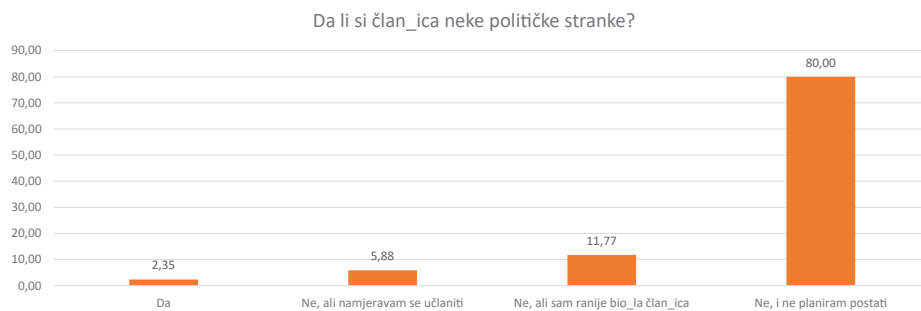
Uz pitanja koja se tiču glasanja, ispitanici_e su pitani_e i o vlastitom učešću u politici kroz angažman u političkim strankama. Na pitanje da li su članovi_ice neke političke stranke, tek 2,35% ispitanih je odgovorilo potvrdno. Od preostalih ispitanika koji nisu članovi_ice političkih stranaka, njih 5,88% je reklo da se imaju namjeru učlaniti, 11,77% je odgovorilo da su ranije bili članovi_ice neke od političkih stranaka, a preostalih 80,00% nema namjeru učlaniti se niti u jednu političku stranku. Među ispitanicima_ama koji su odgovorili da su trenutno članovi_ice neke političke partije, tačno jedna polovina, odnosno 50,00%, trenutno je u Našoj stranci (NS), a drugih 50,00% su članovi_ice Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine (SDP BiH). Među osobama koje se planiraju učlaniti u neku od političkih stranka, njih 75,00% se planira učlaniti u Našu stranku (NS), a 25,00% se planira učlaniti u Socijaldemokratsku partiju Bosne i Hercegovine (SDP BiH). Među osobama koje su ranije bili_e članovi_ice političkih stranaka, njih 36,36% je ranije djelovalo u Našoj stranci (NS), a njih 18,18% su bili dio Naroda i pravde (NIP). Uz to, po 9,09% su bili

članovi_ice sljedećih stranaka: Demokratska fronta (DF), Demokratski narodni savez (DNS), Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i Platforme za progres (PZP). 9,09% ispitanih je bilo dio dvije stranke.

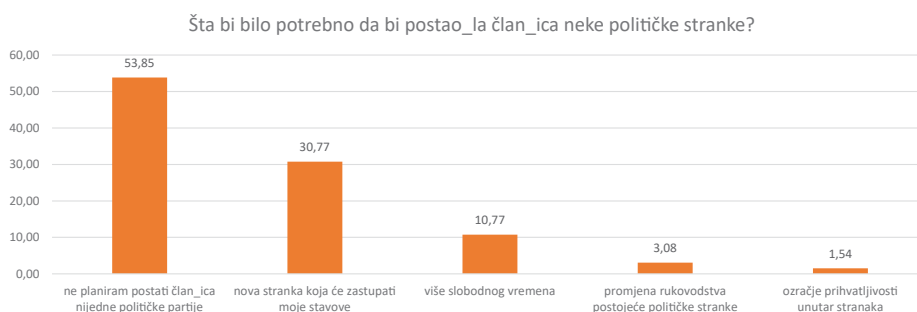
Grafik 15. *Da li si član_ica neke političke stranke?*

Osobe koje trenutno nisu članovi_ice nijedne političke stranke pitane su šta je razlog tome. Najviše osoba, njih 27,53%, navelo je da niti jedna stranka ne zastupa njihove stavove. 18,84% ispitanih tvrdi da ih ne zanima politika, a njih 17,39% nema vremena za politiku. 15,94% ispitanih se ne želi javno eksponirati, za njih 8,70% trenutno zaposlenje ne dozvoljava bavljenje politikom, dok se njih 7,25% ne vidi u tom poslu. Uz to, 1,45% ispitanih navodi da su trenutno u fazi odlučivanja kojoj stranci se pridružiti, a isti procenat, 1,45%, ne vjeruje da je ijedna stranka dovoljno povjerljiva. 1,45% ispitanih kaže da nisu dovoljno upućeni.

Grafik 16. *Zašto trenutno niste član_ica nijedne političke partije?*

Ispitanici_e koji trenutno nisu članovi_ice političkih stranaka, pitani su šta bi bilo potrebno da bi postali_e članovi_ice neke političke partije. Većina od 53,85% ispitanih je navelo da ni u kojem slučaju ne planiraju postati članovi_ice neke od političkih partija. Njih 30,77% smatra da je potrebna nova stranka koja bi zastupala njihove stavove, 10,77% je navelo da bi se uključili u neku od političkih stranaka ukoliko bi imali više slobodnog vremena, a za 3,08% ispitanih bila bi potrebna promjena rukovodstva unutar postojeće političke stranke. Uz to, 1,54% ispitanih je stava da je potrebno stvaranje ozračja prihvatljivosti unutar stranaka da bi se priključili.

Grafik 17. Šta bi bilo potrebno da bi postao_la član_ica neke političke stranke?

Pored vlastite involviranosti u političke stranke, ispitanici_e su pitani da li poznaju neke druge osobe iz LGBTIQ+ zajednice koje su trenutno članovi_ice političkih stranaka. 12,91% ispitanika_ca poznaje jednu osobu iz LGBTIQ+ zajednice koja je član_ica neke od političkih stranaka, a 32,93% ispitanih poznaje više osoba iz LGBTIQ+ zajednice koje su aktivno uključene u rad neke od političkih stranaka. 32,93% ispitanika_ca ne poznaje nijednu osobu iz LGBTIQ+ zajednice koja je aktivna u političkim strankama, dok 21,22% ispitanih ne zna da li poznaje ijednu LGBTIQ+ osobu koja je aktivna u političkim strankama.

Grafik 18. *Poznaješ li neku drugu osobu iz LGBTIQ+ zajednice koja je aktivno uključena u rad neke od političkih stranaka?*

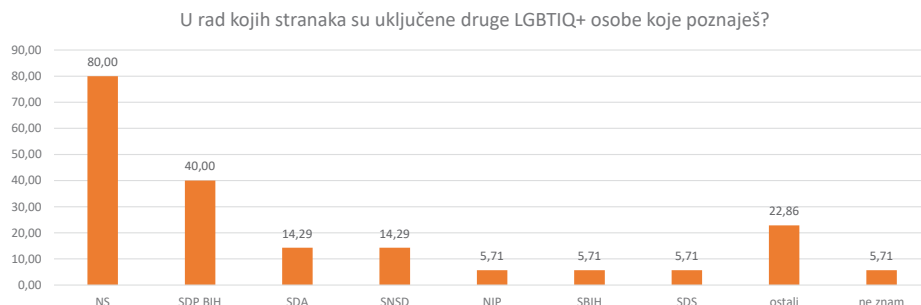
Osobe koje su odgovorile potvrdno pitane su u koje političke stranke su uključene osobe koje poznaju. Najviše ispitanih, njih 80,00%, poznaje LGBTIQ+ osobe koje su dio Naše stranke (NS). Uz to, 40,00% ispitanih poznaje neku LGBTIQ+ osobu koja je član_ica Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine (SDP BiH). Po 14,29% ispitanih poznaje LGBTIQ+ osobe u Stranci demokratske akcije (SDA) i Savezu nezavisnih socijaldemokrata (SNSD). Po 5,71% osoba poznaje LGBTIQ+ osobe koje su članovi_ice Naroda i pravde (NIP), Stranke za Bosnu i Hercegovinu (SBiH) i Srpske demokratske stranke (SDS). Po 2,86% ispitanih poznaje LGBTIQ+ osobe u Demokratskoj fronti (DF), Hrvatskoj demokratskoj zajednici 1990 (HDZ 1990), Hrvatskoj demokratskoj zajednici Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Narodnom evropskom savezu (NES), Narodnoj partiji Srpske (NPS), Partiji demokratskog progresa (PDP), Ujedinjenoj Srpskoj (US) i Za nove generacije (ZNG). Uz to, 5,71% ispitanih poznaje druge LGBTIQ+ osobe koje su članovi_ice političkih stranaka, ali ne znaju u kojim su strankama, a 2,86% ispitanih su i sami bili kandidati_kinje na ranijim izborima.¹³

Evidentno je da su LGBTIQ+ osobe, osim u strankama koje se javno zalažu za prava LGBTIQ+ osoba kao što su Naša stranka (NS) i

13 S obzirom da je bilo moguće odabrati više opcija prilikom odgovaranja na ovo pitanje, jer je moguće da ispitanici_e poznaju više LGBTIQ+ osoba koje su članovi_ice različitih političkih stranaka, zbir procenata na grafiku nije 100,00% kao kod ranijih grafika.

Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH), aktivne i u strankama koje su po ovom pitanju neutralne ili se čak javno zalažu protiv ostvarivanja prava LGBTIQ+ osoba.

Grafik 19. U rad kojih stranaka su uključene druge LGBTIQ+ osobe koje poznaješ?

2.3 Lični stavovi ispitanika_ca o političkim strankama i pitanjima

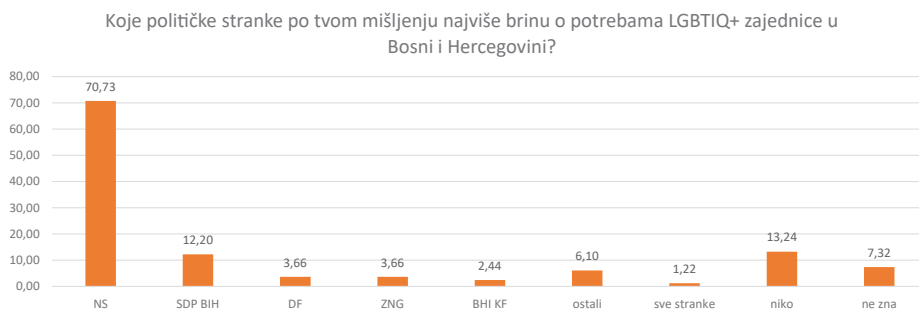
U trećem dijelu upitnika, ispitanicima_ama su postavljena pitanja koja se tiču njihovih ličnih stavova o određenim pitanjima koja se tiču političkih stranaka i tema od interesa za LGBTIQ+ zajednicu koje se spominju u političkom diskursu. Za početak, ispitanicima_ama je postavljeno pitanje da li su nekada učestvovali_e na povorci ponosa. Njih 56,47% je potvrdilo da su ranije učestvovali na nekoj povorci ponosa, dok je 40,00% ispitanih reklo da dosad nisu učestvovali na povorci ponosa, ali da imaju namjeru učestvovati u budućnosti. Samo 3,53% ispitanih je navelo da dosad nisu učestvovali_e na povorci ponosa te da nemaju namjeru učestvovati ni u budućnosti.

Grafik 20. *Da li si nekad učestvovao_la na povorci ponosa?*

Također, ispitanici_e su pitani i o stavovima i mišljenjima o političkim strankama u Bosni i Hercegovini. Na pitanje o tome koje političke stranke najviše brinu o potrebama LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovine, najviše osoba, 70,73% je navelo Našu stranku (NS). Na drugom mjestu je Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH) koju je navelo 12,20% ispitanika. Po 3,66% ispitanih je odabralo Demokratsku frontu (DF) i Za nove generacije (ZNG), a 2,44% Bosanskohercegovačku inicijativu – Kasumović Fuad (BHI KF). Po 1,22% ispitanika_ca misle da među stranke koje najviše brinu o potrebama LGBTIQ+ osoba pripadaju: Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Narodni evropski savez (NES), Stranka za Bosnu i Hercegovinu (SBiH), Stranka penzionera/umirovljenika (SPU) i Za pravdu i red (ZPR). Bitno je naglasiti i to da je 7,32% ispitanih reklo da ne zna odgovor na ovo pitanje, dok ih je 13,24% reklo da nijedna stranka ne brine o potrebama LGBTIQ+ zajednice. Uz to, 1,22% ispitanih je reklo da se svaka od domaćih političkih stranaka na određen način zalaže za ljudska prava.¹⁴

¹⁴ Kao i kod grafika 18, s obzirom da je bilo moguće odabrati više opcija prilikom odgovaranja na ovo pitanje, zbir procenata na grafiku nije 100,00%.

Grafik 21. *Koje političke stranke po tvom mišljenju najviše brinu o potrebama LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini?*

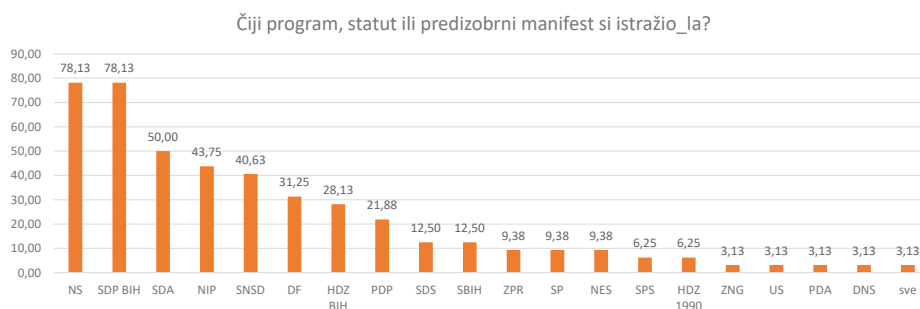
U istraživanju je ispitivana i informisanost osoba iz LGBTIQ+ zajednice o stavovima i programima političkih stranaka u Bosni i Hercegovini. Na pitanje da li su se dosad upoznali_e sa programom, statutom ili predizbornim manifestom neke od političkih stranaka, 36,47% ispitanih je odgovorilo potvrdno. 48,24% ispitanika_ca je odgovorilo da se dosad nisu upoznali sa ovim dokumentima, ali da planiraju u budućnosti, a 15,29% ispitanih je reklo da nisu upoznati sa ovim dokumentima niti da to planiraju učiniti.

Grafik 22. *Da li si se dosad upoznao_la sa programom, statutom ili predizbornim manifestom neke od političkih stranaka?*

Osobe koje su navele da su istražile program, statut ili predizborni manifest neke od stranaka upitane su čiji program, statut ili predizborni manifest su istražili_e. Najviše osoba, njih 78,13%, navelo je da su istražile

program Naše stranke (NS) i Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine (SDP BiH). Polovina, odnosno 50,00%, istražilo je dokumente Stranke demokratske akcije (SDA), 43,75% Naroda i pravde (NIP), 40,63% Saveza nezavisnih socijaldemokrata, 31,25% Demokratske fronte, 28,13% Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), a 21,88% Partije demokratskog progresa (PDP). Po 12,50% ispitanih je navelo da poznaju program, statut ili predizborni manifest Stranke za Bosnu i Hercegovinu (SBiH) i Srpske demokratske stranke (SDS), dok je po 9,38% ispitanih navelo Narodni evropski savez (NES), Socijalističku partiju (SP) i Za pravdu i red (ZPR). Po 6,25% osoba su istražile dokumente Hrvatske demokratske zajednice 1990 (HDZ 1990) i Socijalističke partije Srpske (SPS), dok je po 3,13% ispitanih navelo da su upoznati sa programom, statutom ili predizbornim manifestom Demokratskog narodnog saveza (DNS), Pokreta demokratske akcije (PDA), Ujedinjene Srpske (US) i Za nove generacije (ZNG). Također, 3,13% ispitanika_ca je naznačilo da sve stranke donekle imaju poštovanje ljudskih prava u svom programu.¹⁵

Grafik 23. Čiji program, statut ili predizborni manifest si istražio_la?

Uz informacije o strankama, postavljeno je i pitanje o ličnostima iz političkog života. Na pitanje “Koji političari i političarke po tvom mišljenju najviše

¹⁵ Kao i kod grafika 18 i 21, s obzirom da je bilo moguće odabrati više opcija prilikom odgovaranja na ovo pitanje, zbir procenata na grafiku nije 100,00%.

brinu o potrebama LGBTIQ+ zajednice“, najviše ispitanika_ca, njih 25,61%, navelo je da je to Edin Forto (Naša stranka). Uz njega, 9,76% ispitanika_ca je navelo Sabinu Ćudić (Naša stranka), 4,88% Predraga Kojovića (Naša stranka), 3,66% Sašu Magazinovića (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine), a po 2,44% Nihada Uka (Naša stranka) i Vildanu Bešliju (Naša stranka). Po 1,22% osoba je navelo Ahmeda Kosovca (Naša stranka), Bakira Izetbegovića (Stranka demokratske akcije), Benjaminu Karić (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine), Damira Arnauta (Naša stranka), Damira Mašića (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine), Damira Nikšića (Naša stranka), Dragana Čovića (Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine), Dennisa Gratza (Demokratska fronta), Igora Crnatka (Partija demokratskog progresa), Irmu Baraliju (Naša stranka), Milorada Dodika (Savez nezavisnih socijaldemokrata), Miomirku Melank (Naša stranka), Nasihu Pozder (Naša stranka), Šeherzadu Delić (Naša stranka), Vildanu Alibabić (Pokret za modernu i aktivnu Krajinu). Neke osobe su navele cijele stranke, pa je tako 10,98% osoba navelo samo Našu stranku (NS), a 1,22% osoba Socijaldemokratsku partiju Bosne i Hercegovine (SDP BiH). 1,22% ispitanih je kao svoj odgovor navelo “više njih“, 1,22% je reklo da su to “ljudi koji su odgovorni za sigurnost ljudi i zakona“, a 1,22% osoba je za svoj odgovor navelo samo “lijevi“. 19,51% ispitanih je odgovorilo “niko“, a odgovor na pitanje nije znalo 24,39% ispitanih.¹⁶

Kada se sabere broj političara i političarki koji su navedeni iz svake od stranaka, ispitanici_e su naveli najviše političara i političarki iz Naše stranke (NS), ukupno 12. Druga po broju je Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH) iz koje je navedeno 3 političara i političarke. Po 1 osoba je navedena iz Demokratske fronte (DF), Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Partije demokratskog progresa (PDP), Pokreta za modernu i aktivnu Krajinu (POMAK), Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i Stranke demokratske akcije (SDA).

---

16 Kao i kod grafika 18, 21. i 23, s obzirom da je pitanje bilo otvorenog tipa, bilo je moguće navesti više osoba, te zbog toga zbir procenata nije 100,00%.

Kako bi se ispitali stavovi osoba iz LGBTIQ+ zajednice o zastupljenosti problema sa kojim se LGBTIQ+ osobe susreću, ispitanicima_ama je postavljeno nekoliko dodatnih pitanja. Tako je od ispitanika_ca zatraženo da, na skali od 1 do 5, gdje je 1 nimalo zastupljeni, a 5 veoma zastupljeni, označe koliko su po njihovom mišljenju problemi LGBTIQ+ osoba zastupljeni u radu političkih stranaka. Čak 45,88% ispitanih je označilo broj 1 – da problemi LGBTIQ+ osoba nisu nimalo zastupljeni u radu političkih stranaka, dok njih 44,71% smatra da su problemi LGBTIQ+ osoba veoma malo zastupljeni te su označili broj 2. 8,24% ispitanih je dalo ocjenu 3, niko od ispitanih nije dao ocjenu 4, a ocjenu 5 dalo je tek 1,18% ispitanih. Prosječna ocjena ispitanika_ca po ovom pitanju iznosi 1,66/5,00, što nam ukazuje na to da većina ispitanika_ca smatra da su problemi LGBTIQ+ zajednice skoro pa nimalo zastupljeni u radu političkih stranaka.

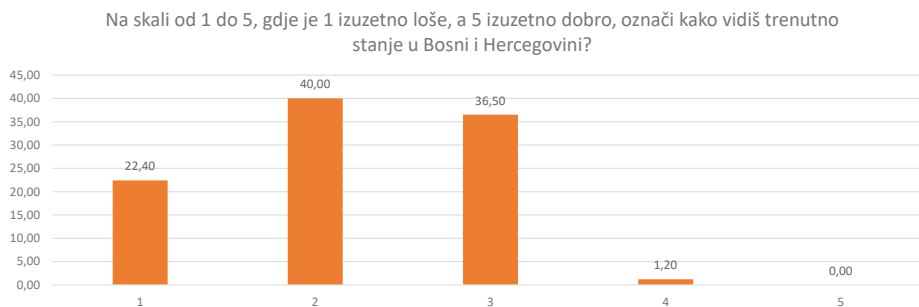
Uz ovo pitanje, od ispitanika_ca je zatraženo da na skali od 1 do 5, gdje je 1 nimalo značajno, a 5 veoma značajno, označe koliko značajnim smatraju da se političari i političarke zalažu za rješavanje određenih problema sa kojim se susreću LGBTIQ+ osobe. Kada se uzmu u obzir prosječne ocjene za svaki od problema, ispitanici_e smatraju da je najznačajnije da se političari i političarke zalažu za osiguranje slobode okupljanja i protestovanja (prosječna ocjena 4,05/5,00) i borbu protiv govora mržnje (prosječna ocjena 4,01/5,00). Nešto manje značajnim ispitanici i ispitanice su ocijenili borbu za ozakonjenje istospolnih zajednica (prosječna ocjena 3,67/5,00), učešće na povorci ponosa (3,51/5,00) te pojednostavljene provedbe zakonske promjene spola za trans* osobe (prosječna ocjena 3,49/5,00).

Ispitanici_e su također pitani da označe prioritete u političkom radu stranaka, ali i političara i političarki koji se zalažu za prava LGBTIQ+ osoba. Zatraženo je od njih da između sedam ponuđenih opcija označe one za koje smatraju da trebaju biti prioritet u političkom radu stranaka i političara_ki koji_e se zalažu za prava LGBTIQ+ osoba. Najveći broj osoba, njih 85,88%, označio je pravo na zaštitu porodičnog života i prava koja proizilaze iz porodičnog života istospolnih parova kao najveći prioritet.

Nakon toga, najveću podršku ispitanika_ca, njih 81,18%, ima pravo na zdravstvenu zaštitu bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta te potom pravo na zaštitu od govora mržnje i nasilja na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, što je prioriternim označilo 80,00% ispitanika_ca. Nakon ovih tema, ispitanici_e, njih 72,94%, prioriternim su označili pravo na rad i profesionalno napredovanje bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, potom pravo na učešće u javnom, kulturnom i političkom životu bez diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta što prioriternim smatra njih 71,77% i slobodu izražavanja i okupljanja LGBTIQ+ osoba, koja je prioritet za njih 70,59%. Pravo na lično samoodređenje u pogledu spola prioriternim smatra 45,88% ispitanih.

2.4 Stav ispitanika_ca o trenutnom stanju u Bosni i Hercegovini

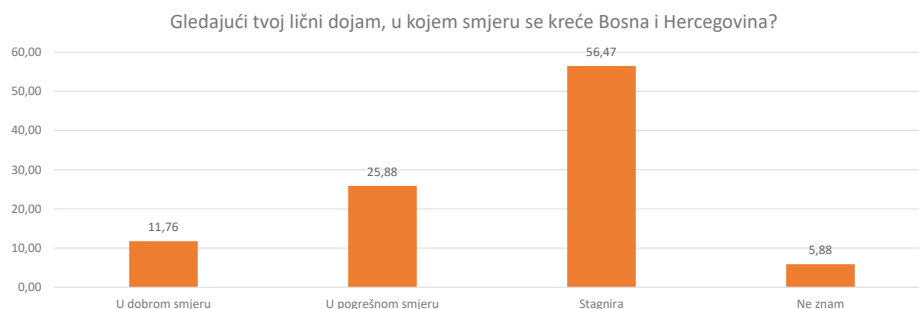
Osim pitanja koja se tiču prava LGBTIQ+ osoba, upitnik je sadržavao i nekoliko pitanja koja se tiču ukupne političke situacije u Bosni i Hercegovini te stava osoba iz LGBTIQ+ zajednice o prioriternima u djelovanju bosanskohercegovačkih političara i političarki. Na pitanje da ocijene trenutno stanje u Bosni i Hercegovini na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loše, a 5 izuzetno dobro, većina ispitanika_ca je dodijelila ocjenu 2, njih 40,00%, a nešto manje je stanje ocijenilo ocjenom 3, njih 36,47%. Stanje je izuzetno lošim ocijenilo 22,35% ispitanih dajući ocjenu 1, dok je 1,18% ispitanika_ca ocijenilo trenutno stanje ocjenom 4. Niko od ispitanika_ca nije trenutno stanje ocijenio ocjenom 5, a prosječna ocjena trenutnog stanja u Bosni i Hercegovini je 2,17/5,00.

Grafik 24. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loše, a 5 izuzetno dobro, označi kako vidiš trenutno stanje u Bosni i Hercegovini

Kada su upitani_e da li podržavaju rad trenutne vlasti u Bosni i Hercegovini, 4,71% ispitanika_ca je odgovorilo da podržava nasuprot 63,53% ispitanika_ca koji ne podržavaju. Odgovor “ne znam“ odabralo je 31,77% ispitanih.

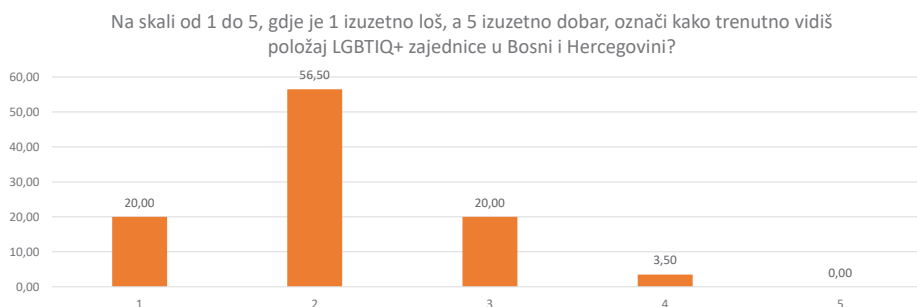
Na ovo pitanje se nadovezuje i pitanje o ličnom dojmu u kojem smjeru se kreće Bosna i Hercegovina. 11,76% ispitanih smatra da se Bosna i Hercegovina kreće u dobrom smjeru, a 25,88% misli da se država kreće u lošem smjeru. Ipak, većina od 56,47% ispitanika_ca smatra da Bosna i Hercegovina stagnira. 5,88% ispitanih nije znalo reći u kojem smjeru ide Bosna i Hercegovina.

Grafik 25. Gledajući tvoj lični dojam, u kojem smjeru se kreće Bosna i Hercegovina?

Kada su pitani_e da na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loš, a 5 izuzetno dobar, označe kako vide trenutni položaj LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini, većina ispitanih je dala ocjenu 2, njih 56,47%. Podjednak broj, po 20,00%, dao je ocjene 1 i 3, dok je ocjenom 4 stanje LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovine ocijenilo 3,53% ispitanih. Niko od ispitanika_ca nije ocijenio stanje LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini ocjenom 5. Prosječna ocjena položaja LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini iznosi 2,07/5,00.

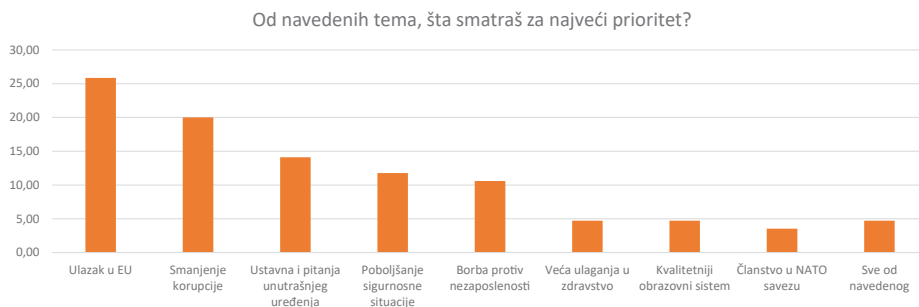

Grafik 26. Na skali od 1 do 5, gdje je 1 izuzetno loš, a 5 izuzetno dobar, označi kako trenutno vidiš položaj LGBTIQ+ zajednice u Bosni i Hercegovini?

Na pitanje o tome koji nivo vlasti bi mogao više uraditi za prava LGBTIQ+ osoba u Bosni i Hercegovini, najveći procenat ispitanih je naveo da je to državni nivo, njih 51,77%, iako ovaj nivo ima tek ograničene ovlasti u segmentu zaštite i osiguranja prava LGBTIQ+ osoba. Za entitetski nivo, koji ima ovlasti u značajnom broju stvari koje se tiču poboljšanja položaja LGBTIQ+ zajednice, 25,88% ispitanih smatra da može uraditi više, dok isto za kantonalni nivo smatra 8,24% ispitanih, odnosno 14,12% za lokalni nivo.

Na kraju, ispitanici_e su pitani šta za njih, od navedenih političkih tema, predstavlja najveći prioritet. Najveći procenat ispitanih, 25,88%, smatra da je prioritet ulazak u Evropsku uniju, a uz to 20,00% ispitanih kao prioritet vidi smanjenje korupcije. Ustavna i pitanja unutrašnjeg uređenja

su prioritet za 14,12% ispitanih, 11,77% prioritetom smatra poboljšanje sigurnosne situacije dok je 10,59% ispitanih navelo borbu protiv nezaposlenosti kao prioritet. Po 4,71% ispitanika_ca smatra prioritetom veća ulaganja u zdravstvo i kvalitetniji obrazovni sistem, a članstvo u NATO savezu prioritetom smatra 3,53% ispitanih. Za 4,71% ispitanika_ca, sve od navedenog je prioritet.

Grafik 27. Od navedenih tema, šta smatraš za najveći prioritet?

ZAKLJUČAK

Istraživanje stavova LGBTIQ+ osoba o političkim strankama u Bosni i Hercegovini za cilj je imalo ispitati prioritete u političkom djelovanju LGBTIQ+ osoba, njihovu uključenost u političke partije te stavove spram političkih stranaka. Kroz sveobuhvatan upitnik koji je sadržavao niz pitanja iz navedenih oblasti, došlo se do nešto jasnije slike toga šta LGBTIQ+ zajednica misli o pojedinim političkim strankama i šta smatra da trebaju biti njihovi prioriteti.

Prije svega, evidentno je da one političke stranke koje otvoreno daju podršku borbi za prava LGBTIQ+ zajednice i same imaju najveću podršku unutar zajednice. Tu prednjači Naša stranka (NS) koja ima najveću podršku unutar LGBTIQ+ zajednice; ispitanici_e pokazuju da su najbolje upoznati sa njenim programom, ali i da poznaju druge LGBTIQ+ osobe koje su dio te stranke. Uz to, LGBTIQ+ osobe prepoznaju političarke i političare te stranke kao borce i borkinje za LGBTIQ+ prava u Bosni i Hercegovini, prvenstveno Edina Fortu, Sabinu Ćudić i Predraga Kojovića. Pored Naše stranke (NS), značajnu potporu ima i Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH) čiji su funkcioneri i funkcionerke često stajali u odbranu prava LGBTIQ+ osoba te su kao takvi i prepoznati kao saveznici i saveznice. Iz ove stranke, kao najveći saveznik u borbi za prava LGBTIQ+ zajednice prepoznat je Saša Magazinović.

Značajno je napomenuti da LGBTIQ+ zajednica nije monolitno glasačko tijelo, što je ovo istraživanje i pokazalo. Značajan dio pripadnika_ca LGBTIQ+ zajednice glasa i za stranke desnog centra i desnice, upoznati_e

su sa programima širokog spektra stranaka te poznaju osobe koje su dio LGBTIQ+ zajednice, a u isto vrijeme i članovi i članice stranaka koje se u svom djelovanju ne zalažu za prava LGBTIQ+ osoba. Ovo nam ukazuje na to da se LGBTIQ+ osobe u Bosni i Hercegovini ne mogu posmatrati kao blok koji glasa samo na osnovu jedne politike ili jednog problema, nego da se radi o heterogenoj kategoriji glasačkog tijela. Uz to, istraživanje je pokazalo da su LGBTIQ+ osobe značajno manje uključene u rad političkih stranaka od ostatka populacije, ali zato u mnogo većem procentu izlaze na izbore.

Kada je u pitanju položaj LGBTIQ+ osoba u Bosni i Hercegovini, ispitanici_e u ovom istraživanju ocijenili su ga ocjenom dovoljan (2). Evidentno je da su još uvijek najveći problemi sa kojim se LGBTIQ+ osobe susreću nemogućnost slobodnog okupljanja i učestao govor mržnje, što je ocijenjeno i najvećim prioritetom. Uz to, iako LGBTIQ+ osobe najviše očekivanja za poboljšanje trenutnog stanja imaju od državnog nivoa, značajno je da visoko na listi prioriteta stavljaju borbu za ozakonjenje istospolnih partnerstava i pravo na zdravstvenu zaštitu bez diskriminacije, što su teme za koje su nadležni entitetski i kantonalni nivoi vlasti.

Iz svega navedenog, može se zaključiti da je pred nama još dug put do ostvarenja svih zacrtanih prioriteta i rješavanja problema sa kojim se LGBTIQ+ zajednica susreće. Vjerujem da će ovo istraživanje biti od koristi LGBTIQ+ zajednici u Bosni i Hercegovini u nastavku borbe za svoja prava, lobiranju i zagovaranju, kao i političkim strankama u Bosni i Hercegovini kako bi shvatili na kojim pitanjima je neophodno raditi kako bismo Bosnu i Hercegovinu učinili zemljom jednakih šansi za sve.

BIBLIOGRAFIJA

Publikacije

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2016) Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini: Rezultati popisa, 1. izdanje, Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2019) Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini: Starost i spol, bračni status, fertilitet. 1. izdanje, Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Bakija, M (2024) Istraživanje za procjenu praksi zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH, 1. izdanje, Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, pp. 45

Web stranice

Centralna izborna komisija BiH (2024) 'Finansijski izvještaji političkih stranaka za 2023. godinu', *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: <https://www.izbori.ba/?Lang=3&CategoryID=64&Id=5099> (pristupljeno 29.04.2024. godine)

Centralna izborna komisija BiH (2022) 'Opći izbori 2022. godine – Potvrđeni rezultati 02.11.2022. godine', *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=32&langId=1#/1/0/0/0/0 (pristupljeno 27.04.2024. godine)

Centralna izborna komisija BiH, Izborni pokazatelj 2020. godina, *Centralna izborna komisija BiH*, dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/2020/Zbirna_Statistika_2020.pdf (pristupljeno 26.04.2024. godine)

O AUTORU

Anes Hodžić rođen je 1995. godine u Tešnju gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je međunarodne odnose i diplomatiju na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu 2019. godine te je za uspjeh tokom školovanja nagrađen priznanjem Zlatna značka Univerziteta u Sarajevu. Na Fakultetu političkih nauka je i magistrirao međunarodne odnose i diplomatiju 2024. godine. Trenutno je zaposlen kao direktor Odjela za politike i istraživanja u Fondaciji Boris Divković u Sarajevu. U svom profesionalnom i akademskom radu, bavi se pitanjem komparativnih političkih sistema, izbornih sistema i upotrebe statističkih, ekonomskih i demografskih podataka u političkim naukama.

O SARAJEVSKOM OTVORENOM CENTRU

Sarajevski otvoreni centar (SOC) je organizacija civilnog društva koja radi na unapređenju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. SOC pokreće i kreira sistemske društvene promjene sa naglaskom na rodnu ravnopravnost i položaj LGBTI osoba. Ovdje ćemo istaći samo neka postignuća koja se odnose na ravnopravnost LGBTI osoba i žena. Pored psihosocijalnog i pravnog savjetovanja, nastavili_e smo voditi jedini LGBTI medij u državi – portal www.lgbti.ba. Organizovali_e smo treninge: za policiju, tužilaštva i sudove, s fokusom na teme zločina iz mržnje, govora mržnje i primjene antidiskriminacionog prava; za medicinske stručnjake/stručnjakinje i zdravstvene radnike i radnice, s fokusom na trans specifičnu i trans inkluzivnu prilagodbu spola; za stručnjake_inje iz oblasti mentalnog zdravlja i socijalne zaštite; za LGBTIQ zajednicu. Intenzivno smo radili_e na stvaranju lokalne institucionalne mreže podrške LGBTI osobama u Sarajevu, Tuzli, Zenici, Mostaru, Prijedoru, Bijeljini, na unapređenju seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, prava radnika_ca u vezi s porodijskim/roditeljskim odsustvom, na uvođenju rodno osjetljivog jezika u parlamente i univerzitete, usvajanju i implementaciji kantonalnih gender akcionih planova, ali i podizanju svijesti o rodno zasnovanom nasilju u BiH. Tokom proteklih godina nekoliko naših zakonodavnih i policy inicijativa ušlo je u vladinu ili parlamentarnu proceduru. Svoj zagovarački fokus usmjerili smo na pitanja politika za ravnopravnost žena i LGBTI osoba u BiH, na pitanja reproduktivnih prava žena i muškaraca, roditeljstva u kontekstu usklađivanja privatnog i poslovnog segmenta života, slobode okupljanja LGBTI osoba i unapređivanja institucionalnog okvira za zaštitu od nasilja i diskriminacije, te namjeravamo da nastavimo rad na pitanjima koja se

tiču transrodnih osoba, interspolnih osoba, istospolnih zajednica, njihove društvene inkluzije, ali i položaja LGBTI osoba u obrazovanju, zdravstvu, radu i zapošljavanju. Tokom proteklih godina provodili smo i medijske kampanje koje su dosegle preko milion bh. građana i građanki, a organizovali smo i LGBTI filmski festival Merlinka, koji od 2021. godine postaje lokalni festival Kvirhana, u saradnji sa Tuzlanskim otvorenim centrom. Ova publikacija izlazi u okviru edicije „Ljudska prava”, koju objavljuje Sarajevski otvoreni centar.

